

Indicator	
	Bescherming en ontwikkeling van natuurgebieden
Meting	
	Oppervlakte nationaal en internationaal wettelijk/statutair beschermd gebied in het Schelde-estuarium
Beleidscontext	
Ramsarconventie (Internationaal) – Habitatrictlijn (92/43/EEG) – Vogelrichtlijn (79/409/EEG) – Natuurbeschermingswet (NL) - Decreet natuurbehoud (VL) – Duinendecreet (VL) – Landschapsdecreet (VL) – Bosdecreet (VL) – Boswet (NL) - Nota Ruimte (NL) – Langetermijnvisie Schelde-estuarium	
Waarom deze meting?	
<p>De bescherming van waardevolle natuurgebieden en landschappen door wettelijk verankerde beschermingsstatuten maakt deel uit van de beleidsmaatregelen voor het behoud en waar mogelijk versterken van de natuurlijke ecosystemen. Deze doelstelling wordt uitdrukkelijk vermeld in het streefbeeld voor 2030 van de Langetermijnvisie Schelde-estuarium voor het estuariene Schelde-ecosysteem, met al zijn typische habitats en levensgemeenschappen langs de zoetzoutgradiënt.</p> <p>Zowel Nederland als Vlaanderen kennen verschillende statuten voor gebiedsbescherming. In Nederland rekent men volgende statuten tot de bescherming van natuurgebieden: Wetlands of Ramsargebieden, Natura 2000-gebieden (Habitat- en Vogelrichtlijn, vertaald in de Natuurbeschermingswet), Beschermde Natuurmonumenten, Nationale parken, Nationale landschappen en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS)⁽¹⁾. Voor Vlaanderen kunnen volgende statuten onderscheiden worden: Wetlands of Ramsargebieden, Natura 2000-gebieden (Habitat- en Vogelrichtlijn, vertaald in het Decreet natuurbehoud), Vlaamse en Erkende natuurreservaten, Bosreservaten, Gebieden van het Duinendecreet, Beschermde landschappen en het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN)⁽²⁾.</p>	
Parameters	
(i)	De jaarlijks cumulatieve oppervlakte beschermd gebied (hectare), naar type beschermingsstatuut, in het Schelde-estuarium.
(ii)	De totale oppervlakte beschermd gebied (hectare) in het Schelde-estuarium, als percentage van de totale oppervlakte van het Schelde-estuarium.
Ruimtelijk bereik	
NL	VL
De wettelijk/statutaire beschermde gebieden of delen hiervan die in het studiegebied van het Natuurontwikkelingsplan Schelde-estuarium gelegen zijn ⁽³⁾ .	De wettelijk/statutaire beschermde gebieden of delen hiervan die in het studiegebied van het Natuurontwikkelingsplan Schelde-estuarium gelegen zijn ⁽³⁾ .

Temporeel bereik	
NL	VL
<p>1939 - 2009</p> <p><u>Nieuwe aanwijzingen en/of bestanden:</u></p> <p>Wetlands: 1989, 1995, 2000, 2001 (actueel tot 2009)</p> <p>Habitatrichtlijngebieden: 2003, 2009</p> <p>Vogelrichtlijngebieden: 1989, 1995, 2000, 2001, 2009</p> <p>Beschermde Natuurmonumenten: 1973, 1975, 1976, 1977, 1978, 1990, 2009</p> <p>Nationale parken: geen in studiegebied</p> <p>Nationale landschappen: 2007 (actueel tot 2009)</p> <p>EHS: 2001, 2005, 2009</p>	<p>1939 - 2009</p> <p><u>Nieuwe aanwijzingen:</u></p> <p>Wetlands: 1984, 1987 (actueel tot 2009)</p> <p>Habitatrichtlijngebieden: 1996, 2000, 2001, 2008 (actueel tot 2009)</p> <p>Vogelrichtlijngebieden: 1996, 1999, 2000, 2005 (actueel tot 2009)</p> <p>Vlaamse en Erkende natuurreservaten: 2002, 2009 (<u>niet</u> voor alle gebieden actueel tot 2009)</p> <p>Bosreservaten: geen in studiegebied</p> <p>Gebieden van het Duinendecreet: 1994, 2008 (actueel tot 2009)</p> <p>Beschermde landschappen: 1939, 1949, 1950, 1956, 1957, 1964, 1966, 1968, 1971, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1995, 1996, 2000, 2002, 2005 (actueel tot 2009)</p> <p>VEN: 2003, 2004, 2005, 2006, 2008, 2009</p>
Databronnen NL	
<p><u>Ramsargebieden, Habitat- en Vogelrichtlijngebieden, Beschermde Natuurmonumenten (vroeger natuurbeschermingswetgebieden of beschermde en staatsmonumenten), Nationale parken:</u></p> <p>Dataverleverancier:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dienst Landelijk Gebied (DLG) - Ministerie van Landbouw, Natuur & Voedselkwaliteit (LNV), Programmadirectie Natura 2000 <p>Contactpersonen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dienst Landelijk Gebied: geodatabeheer.giscc@minlnv.nl - Ministerie van LNV: Annemiek Adams (a.s.adams@minlnv.nl), beleidsmedewerker Kennis & Systeem Natura 2000 <p>Toegankelijkheid:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Data op te vragen bij aangegeven contactpersonen <p>Formaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Shape: <ol style="list-style-type: none"> 1. Ramsargebieden: WETLANDS2005.shp (met datum besluit) 2. Habitatrichtlijngebieden: habitat_2003.e00 (zonder datum besluit) en natura2000_15sep09.shp (zonder datum besluit, wel 'status': ontwerp of definitief) 3. Vogelrichtlijngebieden: vogelrln2001.e00 (met datum besluit) en 	

natura2000_15sep09.shp (zonder datum besluit, wel 'status': ontwerp of definitief)

4. Beschermde Natuurmonumenten: nbwet_2001.shp (met datum besluit) en natura2000_15sep09.shp (zonder datum besluit)

Ecologische hoofdstructuur:

Dataverlener:

- Provincie Zeeland, Directie Ruimte, Milieu & Water

Contactpersoon:

- Wim Van Wijngaarden (w.v.wijngaarden@zeeland.nl)

Toegankelijkheid:

- Data op te vragen bij aangegeven contactpersoon
- Meest recente data vrij downloadbaar van de geoweb-applicatie van de Provincie Zeeland (<http://zldims.zeeland.nl/geoweb/Map.aspx?hoofdgroep=Natuurbeheerplan>)

Formaat:

- Shape: NGP2001.shp, NGP2005.shp, NGP2009.shp (per nieuwe afbakening van gebieden een shapefile beschikbaar)

Nationale landschappen:

Dataverlener:

- Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM), Directie Nationale Ruimtelijke Ordening, Cluster Geo-Informatie en Ruimtelijk Ontwerp

Contactpersoon:

- Marinka de Wall (Marinka.deWall@minvrom.nl), sr. beleidsonderst. medewerker

Toegankelijkheid:

- Data op te vragen bij aangegeven contactpersoon

Formaat:

- Shape: Nationale_landschappen.shp (zonder datum besluit)

Databronnen VL

Ramsargebieden, Habitat- en Vogelrichtlijngebieden, Gebieden van het Duinendecreet:

Dataverlener:

- Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO)

Contactpersoon:

- Valérie Goethals (valerie.goethals@inbo.be), Adjunct van de Directeur

Toegankelijkheid:

- Data op te vragen bij aangegeven contactpersoon

Formaat:

- Shape:
 1. Ramsargebieden: WETLANDS2005.shp (per nieuwe afbakening van gebieden een shapefile beschikbaar, datum van shape gelijk aan datum besluit)
 2. Habitatrichtlijngebieden: habrl199602.shp, habrl200007.shp, habrl200105.shp, habrl200802.shp (per nieuwe afbakening van gebieden een shapefile beschikbaar, datum van shape niet steeds gelijk aan datum)

besluit)

3. Vogelrichtlijngebieden: vogr1199609, vogr1199910.shp, vogr1200007.shp, vogr1200507.shp (per nieuwe afbakening van gebieden een shapefile beschikbaar, datum van shape niet steeds gelijk aan datum besluit)
4. Gebieden van het Duinendecreet: Beschermdegebieden199412.shp, Beschermdegebieden200809.shp (per nieuwe afbakening van gebieden een shapefile beschikbaar, datum van shape gelijk aan datum besluit)

Bosreservaten, Vlaamse en erkende reservaten, Vlaams Ecologisch Netwerk:

Dataverlener:

- Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)

Contactpersonen:

- Bosreservaten: Wout Damiaans (wout.damiaans@lne.vlaanderen.be), GIS-coördinator
- Vlaamse en erkende reservaten: Peter Willeghems (peter.willeghems@lne.vlaanderen.be), Adjunct van de Directeur
- Vlaams Ecologisch Netwerk: Nele Hardies (nele.hardies@lne.vlaanderen.be), Adjunct van de Directeur

Toegankelijkheid:

- Data op te vragen bij aangegeven contactpersonen

Formaat:

- Shape
 1. Bosreservaten: bosreservaten_2009_05_15.shp (met datum besluit)
 2. Vlaamse en erkende natuurreservaten: percelen EVNR 2002-01.shp, ENR_percelen_v2002-01-01_16.shp, VNR_percelen_v2002-01-01_11 (zonder datum besluit, de twee laatst genoemde shapes bevatten een gedeeltelijke actualisatie tot 2009)
 3. Vlaams Ecologisch Netwerk: VEN_IVON20091109.shp (met datum besluit)

Beschermde landschappen

Dataverlener:

- Agentschap Ruimtelijke Ordening-Onroerend Erfgoed Vlaanderen (R-O Vlaanderen)

Contactpersonen:

- Piet Geleyns (piet.geleyns@rwo.vlaanderen.be)

Toegankelijkheid:

- Data op te vragen bij aangegeven contactpersonen

Formaat:

- Shape: landschappen.shp (met datum besluit voor bijna alle gebieden)

Methodologie NL en VL		
	Stappen	Producten
1	Identificeer alle huidige (en vroegere) wettelijke beschermingsstatuten voor landschaps- en natuurbescherming op gebiedsniveau in Vlaanderen en Nederland, over de periode in beschouwing.	Lijst van alle huidige (en vroegere) wettelijke beschermingsstatuten voor landschaps- en natuurbescherming op gebiedsniveau in Vlaanderen en Nederland, over de periode in beschouwing.

2	Verzamel de GIS-lagen (shapefiles) met polygonen en oppervlaktegegevens voor de verschillende statuten.	GIS-lagen van beschermde gebieden voor de verschillende statuten.
3	Extraheer in een GIS, de doorsnede (= extract, clip) tussen elk van de verzamelde GIS-lagen en het studiegebied dat wordt bepaald door het Natuurontwikkelingsplan Schelde-estuarium ⁽³⁾ .	GIS-lagen per beschermingsstatuut, met selectie van beschermde gebieden (en delen van beschermde) die zich binnen het studiegebied bevinden
4	Bereken de totale oppervlakte (hectare) voor elk van de GIS-lagen uit stap 3.	Totale oppervlakte (hectare) van de beschermde gebieden, naar type beschermingsstatuut in het Schelde-estuarium (studiegebied).
5	Stel per type beschermingsstatuut een tijdsreeks op met de cumulatieve oppervlakte beschermd gebied per jaar , hierbij gebruik makend van de aanwijzingsjaren in de attribuentabellen of de verschillende beschikbare GIS-lagen per statuut.	<u>De jaarlijkse cumulatieve oppervlakte beschermd gebied (hectare), naar type beschermingsstatuut, in het Schelde-estuarium (studiegebied).</u>
4	Maak in een GIS een 'gemengde laag' (= overlay, union) voor alle statuten samen volgens de huidige situatie ⁽⁴⁾ (overlappende delen van verschillende statuten worden aldus niet meegerekend) en bereken de oppervlakte.	De totale oppervlakte beschermd gebied (hectare) in het Schelde-estuarium.
5	Bereken de totale oppervlakte van het studiegebied zoals geïdentificeerd in stap 3	De totale oppervlakte van het studiegebied
6	Deel het resultaat van stap 4 door het resultaat van stap 5 en vermenigvuldig met 100.	<u>De totale oppervlakte beschermd gebied (hectare) die in Schelde-estuarium gelegen is als percentage van de totale oppervlakte van het Schelde-estuarium</u> (zoals gedefinieerd in stap 3).

Aggregatie - desaggregatie

De oppervlakte beschermd gebied in het studiegebied kan geaggregeerd worden naar internationale, Europese en nationaal beschermde gebieden. Doch de aanduiding van de verschillende statuten is wenselijk, gezien verschillende statuten voor een verschillende graad van natuurbeschermingsdoelstellingen, maatregelen en maatschappelijke gevolgen kunnen staan.

Betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid van data en methodologie

Een uitgebreide analyse en vergelijking van de 'lokale' Nederlandse en Vlaamse statuten voor beschermde natuurgebieden is op dit moment nog niet gebeurd.

Er is een grote overlap tussen de gebieden die vallen onder verschillende beschermingsstatuten. De Natura 2000 gebieden in Nederland maken vaak deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur en de natuurreservaten in Vlaanderen behoren dikwijls tot het Vlaams Ecologisch Netwerk. De cumulatieve oppervlakte beschermd gebied zal dus een grotere oppervlakte aangeven dan de effectieve niet-cumulatieve beschermde oppervlakte.

Doch zijn beide parameters relevant om enerzijds het belang van de verschillende statuten te kennen en anderzijds het totaalbeeld voor ogen te houden. Het is niet altijd duidelijk welke gevolgen dit heeft voor beleid en beheer in de praktijk. In Nederland heeft men de bepalingen van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in 2005 opgenomen in de Natuurbeschermingswet. Hierbij werd besloten dat Beschermd Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden opgeheven worden en niet langer beschermd zijn als Beschermd Natuurmonument. De natuurwaarden waarvoor het natuurmonument was aangewezen worden wel opgenomen in de Natura 2000 doelstellingen.

Uitwerking van de meting: verbetering en toekomst

Voor de Vlaamse en erkende natuurreservaten is er geen volledig up-to-date bestand beschikbaar van de gebieden die op dit moment onder dit statuut vallen en de historische aanwijzing van deze gebieden.

Van de gebieden in Nederland die beschermd worden onder de Boswet (dit zijn alle bossen en houtopstanden buiten de 'bebouwde kom Boswet' groter dan 1000 m² en rijbeplantingen van meer dan 20 bomen) is op heden geen bestand beschikbaar.

We beschikken niet voor alle beschermingsstatuten over bestanden (of shapefiles) die jaarlijkse of systematisch periodisch worden opgedateerd met de nieuw aangewezen gebieden. Er is soms een verschil tussen datum van aanwijzing en datum van aanmaak van een bepaald bestand (bv. Habitat- en Vogelrichtlijngebieden, Vlaamse en erkende natuurreservaten, Nederlandse nationale landschappen). Idealiter (zie ook definitie parameters) wordt jaarlijks een nieuwe stand van zaken gereconstrueerd op basis van de aanwijzingsbesluiten.

Actualisatie- inspanning

Deze meting vergt een meer uitgebreide inspanning bij actualisatie omdat verschillende Nederlandse en Vlaamse instanties dienen te worden aangeschreven.

Opmerkingen

(1)

Met betrekking tot de Ecologische Hoofdstructuur worden enkel de netto begrensde gebieden opgenomen in de meting. De netto begrensde natuurgebieden kennen een 'nee, tenzij'-regime wat inhoudt dat nieuwe plannen, projecten of handelingen niet toegestaan zijn indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. De bruto begrensde gebieden kennen enkel een planologische basisbescherming die gericht is op het voorkomen van onomkeerbare ingrepen in relatie tot de toekomstige functie.

(2)

In het Vlaams Ecologisch Netwerk gelden een aantal algemene beschermingsvoorschriften met betrekking tot de natuurkwaliteit van de gebieden. Het Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON) wordt niet mee opgenomen in de meting omdat hier enkel een stimulerend beleid wordt gevoerd zonder gebods- of verbodsbepalingen.

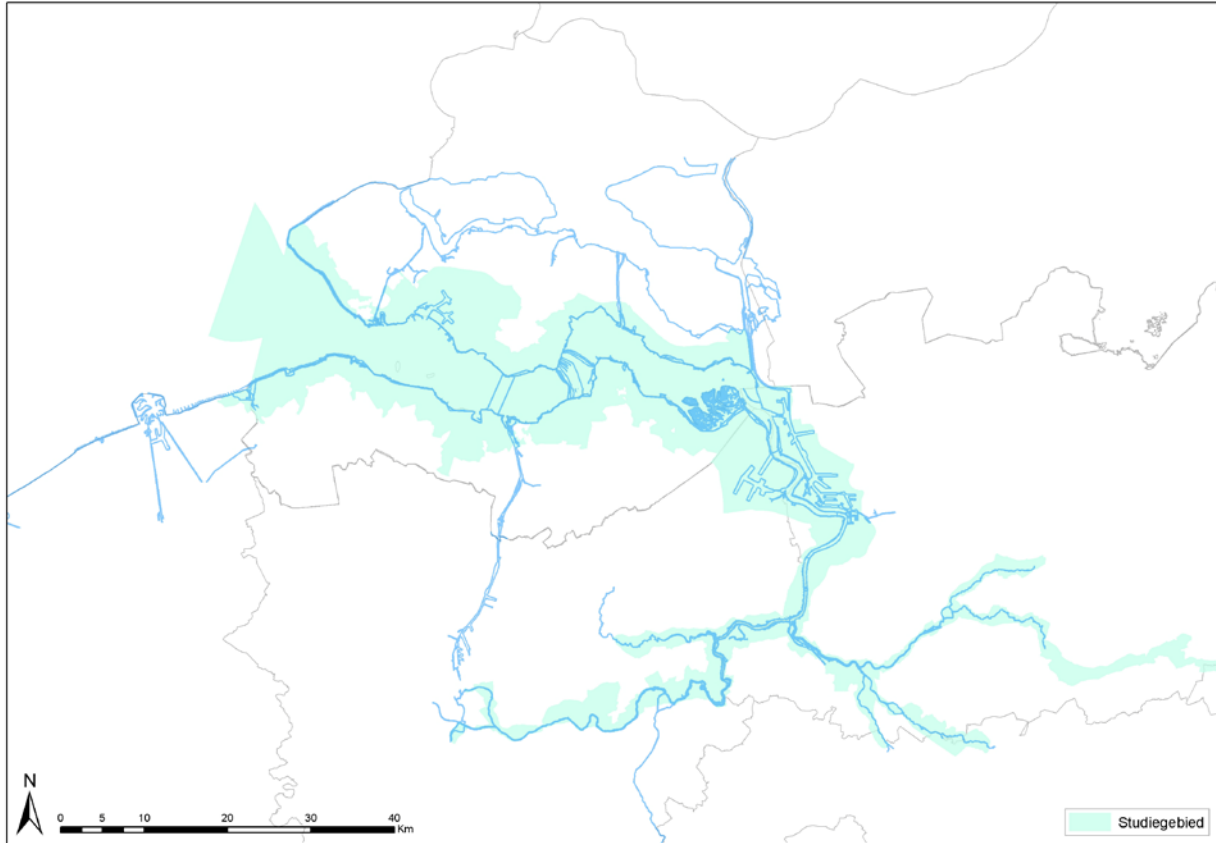
(3)

Het studiegebied van het Natuurontwikkelingsplan Schelde-estuarium (uitgebreid in het kader van de opvangfunctie voor water en met het natuurcomplex Zwin).

Van den Bergh, E.; Van Damme, S.; Graveland, J.; de Jong, D.J.; Baten, I.; Meire, P. (2003). Studierapport natuurontwikkelingsmaatregelen ten behoeve van de Ontwikkelingsschets 2010 voor het Schelde-estuarium; Op basis van een ecosysteemanalyse en verkenning van mogelijke maatregelen om het streefbeeld Natuurlijkheid van de Lange Termijn Visie te bereiken. Werkdocument RIKZ, 2003.825x. [S.n.]. 99 + annexes pp., [details](#)

Couderé, K.; Vincke, J.; Nachtergaele, L.; Van den Bergh, E.; Dauwe, W.; Bulckaen, D.; Gauderis, J. (2005). Geactualiseerd Sigmoplan voor veiligheid en natuurlijkheid in het bekken van de Zeeschelde: synthesesnota. Waterwegen & Zeekanaal NV: Antwerpen, Belgium. II, 74 pp., [details](#)

Natuurcomplex Zwin = het grensoverschrijdend geheel van natuurgebieden tussen de verstedelijkte badplaatsen Knokke-Heist en Cadzand-Bad. Het omvat de (in de toekomst ook uitgebreide) Zwinvlakte met omsluitende duinen en dijken, en de aansluitende Vlaamse en Zeeuwse natuurgebieden. Voor Vlaanderen zijn dat het Natuurpark Zwin en de Zwinduinen en -polders. Voor Zeeuws-Vlaanderen zijn dat de Kievittepolder, de ten oosten van het afwateringskanaal gelegen Nederlandse Willem-Leopoldpolder en de stadswallen van Retranchement. Het natuurcomplex Zwin is na uitbreiding van het Zwin circa 900 ha groot.

Figuur 1: Kaart van het studiegebied van het Natuurontwikkelingsplan Schelde-estuarium (uitgebreid in het kader van de opvangfunctie voor water en met het natuurcomplex Zwin)

(4)

De huidige situatie wordt weergegeven door de meest recente GIS-laag van elk huidig wettelijk bestaande beschermingsstatuut. Voor alle statuten gaat dit om 2009, behalve voor de Vlaamse en erkende natuureservaten.